

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 5

Tilleggsspørsmål nr.

Emne: Vaksbering

Oppskr. av: Paul Urdal

(adresse): Urdal, Florø

Fylke: Sogn og Fjordane

Herad: Kinn

Bygdelag:

Gard: Urdalskvia

G.nr. 11 Br.nr. 60 11.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

For det meste etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Det vanlege her i heradet var - og er - å berre vaku med vaksle (i bygdemålet: vass-sle) og hvo byttor. Vakselen ber ein på bae herdane, og han er utholka på midten for halsen. Andre typpar er ukjende. - Tog og hekrokar og jarnkrok og jarnkrokar vert brukte nun ein annan dag i dag. - Namn: Vass-sle el. vass-sel, vass-sleband og vass-slekrok.

Tre byttor var vanlege til kring hundradåsskiift, og var nok mykje brukte etter den tid og. Uppskrivaren (f. 1904) hugvar at eit par gamle plassefolk ~~brakte~~ bar vaku i hebyttor for vel fuge år sidan. No brukar folk berre jarn- eller sinkbyttor.

2 og 3. Desse måtane er ukjende her.

4. Det mest vanlege var og er enno at kvinnfolki ber vaku, både til stova og fjøs. Elles veit eg ikkje av at det her vore nokon fast regel; men der dei hadde tenestguntor, var det noka dei som laut baka høgdi av vaksbering. Bornu laut og hilleg til, ofte fyre ti-årsalderen. Men dei fekk som aftart eit mindre binne til å berre i. No ser ein ofte at mannfolki ber vaku, og på mange gardar er det det mest vanlege.

5. Dei målane som er nemnde framanzjore er i ålment bruk einno, ogso på vaulege gardar.

6. Å kôyra vatn - på sleder eller vogn - hev vore og er einno brukt, men ikkje ålment. Det er helst på litt større bruk, og berre i lange turkebotkar når dei vaulege brunmane turkar upp, slik at ein må hente vatn langvegs ifrå.

7. Etter ei etter-røying som ~~underste~~ oppskrivaren hev gjort i år - 1949 - er det berre kring 100 hus i Timm herad som hev innlagt vatn - spring eller pumpe, - men kring 350 hus der dei einno lyt bera ålt vatn, både til folk og dyr. Mange hev nokso lang vatnveg, upp til too-tri hundred meter, og somme endi meir. Og mange av dei som hev innlagt vatn hev so skrek vatnbyldor at dei vert vatnlaus når det set inn med lange tværversbotkar.

— " —
Dette var skrive i 1849. I år etterpå er det nokso mange som hev skaffa seg innlagt vatn, utan at eg kann seje visst kor mange. I tri kringar i heradet annar dei på større vatnverk som skal skaffa vatn til nokso over hundred hushyder. Etter er det mange ~~som~~ einstkildemann som hev smie "gardsvatnverk" under arbeid.

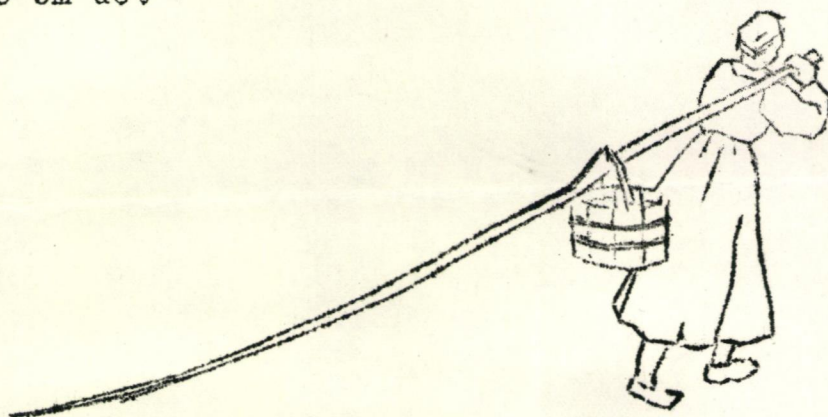
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR. NORSK FOLKEKUNST
BYGDØY

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bore vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen at den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bötta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampla over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det ?

Ukjent



Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel ?

Ukjent.

Har ein bruka kumøkk til brensel ?

Ukjent.

Paul Urdal,
Urdal, Florø

S.o.Fj.
Kinn.

8156.